

SOTSIAALMINISTEERIUM

Eesti Puuetega Inimeste Koda
epikoda@epikoda.ee

Teie: 27.01.2016
nr 6

Meie: kuupäev digiallkirjas
nr 1.2-2/459-2

Vastus arvamusele sotsiaalkaitseministri määruse "Puude raskusastme tuvastamise tingimused ja kord ning puudega tööealise inimese toetuse tingimused" eelnõule

Lugupeetud Anneli Habicht

Täname Teid kaasamõtlemise ja arvamuse avaldamise eest sotsiaalkaitseministri määruse eelnõule „Puude raskusastme tuvastamise tingimused ja kord ning puudega tööealise inimese tingimused“. Vastame Teie küsimustele ja ettepanekutele pöördumises toodud järjekorras, sealjuures on Teie küsimused ja ettepanekud sõnastatud lühikese kokkuvõttena, millest igaühe järele lisasime oma vastuse.

1. Väljendame Eesti Puuetega Inimeste Koja jätkuvat seisukohta säilitada uuele toetuste arvutamise ja maksmise süsteemile üleminekul vähemalt tänased toetuse määrade aritmeetilised keskmised kõigi puudeliikide ja puudeastmete lõikes. Määruses kirjeldatud toetuste määrad ning heaolu arengukava eelnõus nimetatud teesid lähevad omavahel teravasse vastuollu.

Vastus: Määruse eelnõu koostati eesmärgiga rakendada alates 01.07.2016 nn ühe ukse poliitikat ning see on kooskõlas samal ajal jõustuvate puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muudatustega. Nimetatud muudatustega ei nähtud ette puuetega inimeste sotsiaaltoetuste kogueelarve suurendamist, mistõttu toetuste suuruste kehtestamisel on lähtutud riigieelarves sätestatud summast.

Puudega tööealise inimese toetuste suurusi ei säilitata, kuna kehtiva regulatsiooni kohaselt võivad toetuste suurused igakordse ekspertiisiga muutuda ka praegu, sh juhtudel, mil muutub puude raskusaste või puudeliik. Seega ka praegu ei taga korduvekspertiis eelmise ekspertiisi tulemusena määratud toetuse suuruse säilimist. Toetuste eelarve jagati sihtgrupi siseselt ümber. Ümberjagamise tulemusena võivad osadel inimestel toetused võrreldes tänasega ka suurenedada.

Heaolu arengukavas on tõepoolest märgitud, et puudega inimeste lisakulude tegelik ulatus on toetustega võrreldes oluliselt suurem. Ent võimalike lahenduste leidmiseks tuleks analüüsida puudega inimeste vajadusi tervikuna, st toetusi koosmõjus teenuste vajadusega ja kättesaadavusega. Kõnealuse määruse ettevalmistamise ajalist raami arvestades ei olnud võimalik sellist analüüsi teha, lisaks tuli jätta teatav aeg enne seaduse ja määruse jõustumist ka infotehnoloogilisteks arendustöödeks ning Sotsiaalkindlustusameti töötajate koolitamiseks.

2. Teeme ettepaneku jagada vaimse funktsiooni kõrvalekaldega isikute grupp kaheks: 1) psüühilise funktsiooni kõrvalekaldega isikud (psüühikahäired), ja 2) vaimse funktsiooni kõrvalekaldega isikud (vaimu- ehk intellektipuu).

Vastus: Psüühikahäirega inimestele ja vaimupuudega inimestele nähakse ette ühesugused toetuste suurused ning seetõttu neid määruses eraldi nimetatud ei ole. Sarnaselt pole eristamise kohustust ka kehtivas määruses, mis reguleerib puude raskusastme tuvastamist. Statistika tarbeks ja teenuste osutamiseks vajalike andmete edastamise küsimusi lahendatakse muu andmevahetuse korraldamise raames.

3. Kuidas hinnatakse nägemist, kuulmist ja kõnelemist psüühikahäirega inimese puhul, kes näeb, kuuleb ja kõneleb väga hästi, ent ei suuda aru saada teise inimese kõnest, selgitustest ega korraldustest ega ole võimeline adekvaatselt mõtlema ja käituma?

Vastus: Juhtumite korral, kus inimese suhtlemistakistus tuleneb psüühilisest erivajadusest, tuleb hinnang anda eelkõige vaimse võimekuse valdkondade kaudu. Hindamisel lähtutakse nii inimese terviseandmetest kui ka taotlusel olevatest andmetest. Vajadusel täpsustatakse andmeid taotlusel märgitud teistelt spetsialistidelt. Uue metoodikaga kaasneval taotlusvormil on võrreldes kehtiva ekspertiisivormiga rohkem võimalusi, et kirjeldada inimese piiranguid (küsimuste juures on olemas võimalus selgitada vastuseid vabateksti väljal). Adekvaatse hinnangu andmiseks on seega oluline, et taotlusele oleks kantud kogu hindamiseks vajalik informatsioon ning inimese tervise seisund oleks raviarsti poolt kirjeldatud piisava põhjalikkusega.

4. Ettepanek lisada ankeedile ankeedi täitja märkimise koht valikutena: taotleb isik, isiku vanem/hooldaja, isiku eestkostja.

Vastus: Taotlusele kantavad andmed kehtestatakse eraldi määrusega, mille eelnõu on praegu ettevalmistamisel. Kooskõlastusringile saatmisel edastatakse eelnõu kindlasti ka Eesti Puuetega Inimeste Kojale arvamuse saamiseks. Etteulatuvalt saame aga öelda, et taotlusel on olemas juhtudeks, kus taotluse täidab inimese eest keegi teine, vastav valik. Lisaks tuleb taotlusel märkida inimese eest taotluse täitmise põhjus, st selgitada, miks inimene ise ei saanud taotlust täita.

5. Kuidas selgub objektiivne hinnang psüühilise erivajadusega inimeste puhul, kellel üldjuhul puudub haiguskriitika ning kes reeglina on endast väga heal arvamusel ega talu mingeid piiranguid?

Vastus: Vt vastus küsimusele nr. 3.

6. Millise seaduse alusel on teistel spetsialistidel õigus edastada delikaatseid isikuandmeid?

Vastus: Inimene võib soovi korral taotlusele märkida teised spetsialistid, kellel on täiendavat infot tema tegutsemisvõime kohta. Ent teiste spetsialistide nimetamine ei ole kohustuslik. Teised spetsialistid ei edasta inimese terviseandmeid, nende edastamise kohustus on raviarstil. Teistelt spetsialistidelt saab vajadusel täiendavat infot inimese toimetuleku kohta. Arstiõppe läbinud isikul ei ole kohustust taotlusel märgitud teiste spetsialistidega ühendust võtta, ta teeb seda vaid vajaduse korral.

7. Kui isik või eestkostetav ei anna nõusolekut isikuandmete töötlemiseks ja edastamiseks, kuidas saab sellisel juhul isikut või eestkostetavat aidata, kui tal puudub haiguskriitika?

Vastus: Kui inimene terviseandmete edastamisega ei nõustu, siis ei saa Sotsiaalkindlustusamet puude raskusastet tuvastada. Ka kehtiva korra alusel pole puude raskusastme tuvastamine võimalik, kui isik ei nõustu terviseandmete edastamisega Sotsiaalkindlustusametile. Puude raskusastme tuvastamiseks on terviseandmed vajalikud ning erisust, st terviseandmete töötlemist ilma isiku nõusolekuta, seadus ette ei näe. Samuti ei saa Eesti Töötukassa sel juhul hinnata töövõimet.

8. Ettepanek, et arst ei saaks valida andmete edastamiseks Sotsiaalkindlustusametit, vaid kohustaks andmed sisestama Tervise Infosüsteemi.

Vastus: Tervishoiuteenuse osutamise dokumenteerimise kohustus tuleneb tervishoiuteenuste korraldamise seadusest. Kõnealune määrus reguleerib puude raskusastme tuvastamist, sh selleks vajalike terviseandmete saamist arstidelt. Nõustume, et terviseandmete edastamine tervise infosüsteemi on oluline, niisamuti ka andmete kvaliteet, ent me ei saa andmete edastamist Sotsiaalkindlustusametile (ega ka töötukassale) reguleerida selliselt, et paljudel inimestel tekib oht jääda ilma toetusest põhjusel, et arstilt võetakse võimalus andmeid muul moel edastada. Ekspertiiside tegemise seisukohalt on vajalik, et andmed jõuaksid puude raskusastme tuvastamisse kaasatud arstiõppe läbinud isikuni võimalikult kiiresti.

Sarnane regulatsioon on ka töövõime hindamisel, kus arstil on võimalik inimese terviseandmed edastada ka otse töötukassale. Töövõimetoetuse seaduse § 7 lõige 6 sätestab järgmist: Kui käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud andmed tervise infosüsteemis puuduvad või need on töövõime hindamiseks ebapiisavad, edastab arst töötukassa taotletud andmed tervise infosüsteemi või töötukassale kümne tööpäeva jooksul töötukassalt asjakohase taotluse saamisest arvates.“.

9. Kas Sotsiaalkindlustusametil on õigus korrigeerida valdkonna piirangut poole ühiku ulatuses ka allapoole ning kui jah, siis mis tingimustel?

Vastus: Sotsiaalkindlustusametil on ka kehtiva korra alusel õigus teha korrigeerimist 0,5 ühiku võrra nii üles- kui allapoole, mistõttu pole kõnealuses määruuses tegemist menetlusse lisatava uue osaga, vaid senise praktika jätkamisega (nt sõltuvalt inimese elukohast võib vajadusel korrigeerimist kasutada). Siiski saab öelda, et korrigeerimist kasutatakse pigem harva ning seni pole ühegi inimese puhul olnud vajadust allapoole korrigeerimiseks. Määruuses on sees nii üles- kui allapoole korrigeerimise võimalused, sest etteulatuvalt ei ole võimalik kinnitada, et mitte kellegi puhul korrigeerimise vajadust allapoole iialgi ei teki. Sotsiaalkindlustusametil kui haldusorganil on oma otsuste tegemisel kaalutusõigus.

10. Ettepanek määratleda taotleja teavitamise kohustus ja kord terviseandmete esitamiseks korduvate päringute tegemisel ehk menetluse venimise korral.

Vastus: Selliste juhtumite korral kohaldatakse haldusmenetluse seadust. Nimetatud seaduse § 41 kohaselt peab haldusorgan juhul, kui haldusakti või toimingut ei ole võimalik anda või sooritada ettenähtud tähtaja jooksul, viivitusega teatavaks tegema haldusakti andmise või toimingu sooritamise tõenäolise aja ning näitama ettenähtud tähtajast mittekinnipidamise põhjuse. Seega lähtub Sotsiaalkindlustusamet haldusmenetluse seaduses sätestatud ning määruuses selle seaduse sätteid ei dubleerita.

11. Eesti Puuetega Inimeste Koja arvates peaks isiku nõusolekul Sotsiaalkindlustusamet teavitama arsti puude tuvastamise otsusest nagu seni.

Vastus: Me ei pea vajalikuks teavitada arsti puude tuvastamise otsusest. Inimene saab seda soovi korral ise arstile öelda. Ravi ja arsti soovitusel peaksid lähtuma inimese tervislikust seisundist, mitte asjaolust, kas on inimesel tuvastatud puude raskusaste või mitte.

12. Eesti Puuetega Inimeste Koda palub sõnastada seletuskirja kaasamist puudutava osa kujul, mis peegeldab fakte täpselt:

Eelnõu ettevalmistamisse kaasati puudega tööealise inimese toetuse uute suuruste kujundamiseks Eesti Puuetega Inimeste Koda ning selle liikmesorganisatsioonid. Käesolevas eelnõus sätestatud toetuste jaotust toetas 46-st liikmesorganisatsioonist 9 puudega inimeste esindusorganisatsiooni, so Eesti Afaasialiit, Eesti Diabeediliit, Eesti Kurtide Liit, Eesti Lihashaigete Selt, Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit, Eesti Pimedate Liit, Eesti Pimekurtide Tugiliit, Eesti Reumaliit, Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit. Eesti Puuetega Inimeste Koda jäi vastavalt juhatuse ja üldkoosoleku otsusele eriarvamusele.

Vastus: Seletuskirja teksti on muudetud ning sõnastatud järgmiselt (kaldkirjas märgitu on Sotsiaalministeeriumi lisatud osa):

Eelnõu ettevalmistamisse kaasati puudega tööealise inimese toetuse uute suuruste kujundamiseks Eesti Puuetega Inimeste Koda ning selle liikmesorganisatsioonid. *Eesti Puuetega Inimeste Koda hõlmab 16 maakondlikku puuetega inimeste organisatsiooni ning 30 üle-eestilist puudespetsiifilist liitu ja ühendust. Eesti Puuetega Inimeste Koja võrgustiku moodustab 178 juriidilist isikut (ühendust). Nende hulka kuuluvad mitmed ühendused, kelle liikmetel puuet tuvastatud ei ole (nt Eesti Kogelejate Ühing, Eesti Tsöliaakia Selts jt).*

Käesolevas eelnõus sätestatud toetuste jaotust toetas 46-st liikmesorganisatsioonist 9 puudega inimeste esindusorganisatsiooni, so Eesti Afaasialiit, Eesti Diabeediliit, Eesti Kurtide Liit, Eesti Lihashaigete Selt, Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit, Eesti Pimedate Liit, Eesti Pimekurtide Tugiliit, Eesti Reumaliit, Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit. *Nimetatud liikmesorganisatsioonid esindavad 12 818 üksikisikut, mis moodustab üle poole Eesti Puuetega Inimeste Koja üksikisikute arvust. Eesti Puuetega Inimeste Koda jäi vastavalt juhatuse (kuhu kuulub 9 inimest, kellest 2 on ühenduste esindajad, kes pakutud suurusi toetasid) ja üldkoosoleku otsusele eriarvamusele.*

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Katri Eespere

Võrdsuspoliitikate osakonna juhataja
sotsiaalala asekanstleri ülesannetes

Anu Irval 626 9238

Anu.Irval@sm.ee